

Lapsivaikutusten arviointi kaupunkisuunnittelussa

Erään keskisuuren kaupungin keskustan metsäalueelle, keskuspuistoon, on suunnitteilla suuria muutoksia: On esitetty, että metsä kaadetaan ja alueelle rakennetaan asuinkerrostaloja, hypermarket, jäähalli sekä uimahalli. Näin tarjotaan kaupunkilaisille uusia keskusta-asuntoja, laadukkaammat ostosmahdollisuudet sekä paremmat liikuntatilat.

Keskuspuisto on tällä hetkellä helposti saavutettavissa virkistykseen taajama-alueella asuville perheille. Läheiset koulut ja päiväkodit käyttävät metsää oppimisympäristönä ja leikkialueena, ja työväenopisto järjestää alueella ulkoilmakursseja kaikenikäisille kuntalaisille.

Keskuspuisto on ainoa metsäalue taajama-alueella. Keskuspuiston metsän kautta kulkee myös monen lapsen ja nuoren turvallinen koulureitti. Hankkeen etenemisen myötä liikenne lisääntyy alueella rutkasti.

Ilman lapsilaseja

Suunnitelman valmistelu käynnistyy. Päätöstä valmisteleva työryhmä tekee ennakkoarviointia arvioiden muun muassa hankkeen ympäristövaikutuksia maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Kuntalaisvaikutusten arvioimiseksi toteutetaan aikuisille kohdennettu kysely verkossa.

Ennakkoarvioinnissa ei ilmene vaikutuksia, joiden perusteella suunnitelmaa olisi muokattava. Hanke päätetään toteuttaa esityksen mukaisesti.

Lapsilasit päässä

YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että päätösten vaikutukset lapsiin arvioidaan etukäteen, silloin kun päätökset koskevat lapsia. Kyse on lapsen edun ensisijaisuuden ja osallisuuden toteuttamisesta. Siksi kunnassa on päätetty, että lapsivaikutusten arviointeja (LAVAa) toteutetaan kunnassa systemaattisesti. Työryhmä päättääkin tehdä osana ennakkoarvioinnin myös lapsivaikutusten arvioinnin.

Työryhmä arvioi kolmen eri toteuttamisvaihtoehdon vaikutuksia:

Vaihtoehto 0: Nykytila säilyy. Keskuspuisto säilytetään sellaisenaan eikä muutoksia tule.

Vaihtoehto 1: Suunnitelma toteutetaan kuten esityksessä.

Vaihtoehto 2: Suunnitelmaa muokataan / osa suunnitelmasta toteutetaan.

Työryhmä analysoi seuraavia kysymyksiä:

1. Millaisia vaikutuksia hankkeella ja sen eri vaihtoehdoilla voi olla lapsen oikeuksien toteutumiselle, lapsen arkeen ja hyvinvointiin?
2. Negatiiviset vaikutukset? Miten niitä voitaisiin vähentää?
3. Positiiviset vaikutukset? Miten niitä voitaisiin vahvistaa?
4. Lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutukset?
5. Mitä haavoittuvassa asemassa olevia lapsiryhmiä hanke koskee ja miten?
6. Mitä tietoa tulisi hankkia ja mitä selvittää, millaisista tietolähteistä?

Lasten ja nuorten osallisuus

Lasten osallisuus varmistetaan toteuttamalla sähköinen kysely, johon lapset ja nuoret voivat vastata koulussa.

Päiväkodeissa toteutetaan lasten haastatteluja sadutusta ja piirtämistä hyödyntäen. Paikallisten yhdistysten kautta tavoitetaan haastateltaviksi muun muassa toimintarajoitteisia ja vähävaraisten perheiden lapsia.

Työryhmä hyödyntää jo olemassa olevaa tutkimus- ja viranomaistietoa sekä hankkii tarvittaessa lisätietoa.

Työryhmä havaitsee analyysissään esimerkiksi:

Vaihtoehto 0

Nykytila säilyy. Keskuspuisto säilytetään sellaisenaan eikä muutoksia tule.

Lapsen oikeus vapaa-aikaan ja liikuntaan: harrastus- ja liikuntamahdollisuudet eivät lisäänty, koska uimahallia ja jäähallia ei rakenneta.

Lapsen oikeus leikkiin ja oppimiseen: metsä säilyy lasten leikki- ja oppimisympäristöinä mm. varhaiskasvatuksessa ja koulussa.

Lapsen oikeus terveyteen ja tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen: metsä säilyy saavutettavana kaikille kaupungin lapsille – kaikilla on mahdollisuus nauttia metsän hyvinvointivaikutuksista.

Vaihtoehto 1

Suunnitelma toteutetaan, kuten esityksessä.

Lapsen oikeus yhdenvertaisuuteen: Kun metsä kaadetaan, keskustassa asuvilla lapsilla ei ole enää metsää saavutettavissa, kuten kaupungin reunalla asuvilla lapsilla. Alueellinen yhdenvertaisuus ei toteudu.

Lapsen oikeus vapaa-aikaan: vapaa-ajanvietto- ja harrastustavat lisääntyvät uuden jäähallin ja uimalan myötä.

Lapsen oikeus turvallisuuteen: liikenneturvallisuus heikkenee lasten koulumatkoilla lisääntyvän liikenteen myötä.

Vaihtoehto 2

Suunnitelmaa muokataan.

Lapsen oikeus vapaa-aikaan: harrastusmahdollisuudet lisääntyvät, kun uimahalli rakennetaan.

Lapsen oikeus terveyteen: puolet metsästä säilyy, joten metsän hyvinvointivaikutukset ulottuvat myös keskustassa asuviin lapsiin.

Lapsen oikeus turvallisuuteen: turvallinen koulureitti metsän läpi säilyy, kun hypermarket kaavoitetaan kaupungin reunalle, jolloin autoliikenne keskustassa ei lisäänty.

Analyysin lopputulos

Työryhmä esittää suosituksensa toteuttamisvaihtoehdoksi ja perustelee, miksi se edistäisi lapsen oikeuksia parhaalla mahdollisella tavalla.

- Päättäjät voivat nyt perustaa päätöksensä lapsivaikutuksen arvioinnissa kerättyyn tietoon.
- Kunnan päätöksenteon avoimuus ja osallistavuus lisääntyvät.
- Hankkeen positiivisia vaikutuksia lapsen oikeuksien toteutumiselle voidaan vahvistaa jo etukäteen ja negatiivisia vähentää.